

VALS MED BASHIR

REGISSØR	ARI FOLMAN
ORIGINALTITTEL	VALS IM BASHIR
NASJONALITET	ISRAELSK
SPRÅK	HEBRAISK, NORSK TEKST
PRODUKSJONSÅR	2008
SPILLETID	1 T 27 MIN
SENSUR	15 ÅR
MANUS	ARI FOLMAN
PRODUKSJON	BRIDGIT FOLMAN FILM GANG, LES FILMS D'ICI, RAZOR FILMS
STEMMER	RON BEN-YISHAI, ARI FOLMAN, RONNY DAYAG, DROR HARAZI
DISTRIBUSJON	ARTHAUS
	FILMSTUDIEARK SKREVET AV CECILIE STRANGER-THORSEN

KLASSETRINN	10. TRINN, VIDEREGÅENDE
FAG	HISTORIE, SAMFUNNSFAG, NORSK, MEDIKUNNSKAP
EMNER	KRIG, MIDT-ØSTEN, ISRAEL, LIBANON, SABRA OG SHATILAMASSAKREN, ANIMASJON, PSYKOLOGI, SKYLD

DETTE ER ET FILMSTUDIEARK UTGITT AV FILM&KINO. FOR Å BESTILLE BILLETTER TIL FILMEN TA KONTAKT MED DIN NÆRMESTE KINO. DETTE FILMSTUDIEARKET KAN LASTES NED FRA FILM&KINOS HJEMMESIDER WWW.KINO.NO

VALS MED BASHIR

- Hvorfor husker jeg ingenting av krigen?, spør den israelske regissøren Ari Folman seg selv. Han er hovedpersonen i denne animerte dokumentaren som består av hans intervjuer med israelske soldater om massakrene i Sabra og Shatila i 1982. Samtidig utforsker Folman sine minner og spørsmålet om hans egen skyld i krigens hendelser.

Vals med Bashir starter i 2006, med et møte mellom regissøren Ari Folman og en venn fra tiden i den israelske hæren. Vennen forteller om en tilbakevendende drøm hvor han jages av 26 hunder, dette minnet stammer fra krigen mellom Israel og Libanon i 1982, da han ble tvunget til å drepe hunder siden han ikke klarte å drepe mennesker.

Folman deltok også i Israels invasjon Libanon, men har ikke vært plaget av mareritt. Han har svært få minner fra krigen, sier han til vennen. Samtalen setter likevel spor i Folman. Samme natt har han en drøm om krigen: hvor han og de andre soldater bader i havet utenfor Beirut mens nødbluss lyser opp himmelen. Folman vet ikke selv om han har opplevd eller fantisert denne scenen og den blir en ledetråd for hans søken etter svar på hva han selv gjorde i krigen.

Folman oppsøker alle soldatvennene fra drømmen. Ingen av dem kan huske hendelsene, men forteller sine egne historier: om krigens grusomheter, deres redsel og om hverdagslivet i hæren. En psykolog og ekspert på traumer forklarer hvordan mennesker distanserer seg fra dårlige minner og fortrenger dem, for å beskytte seg selv. En israelsk journalist bidrar med sin historie om hva som møtte ham da han var den første som besøkte Sabra og Shatila etter massakrene.

Mot filmens slutt avsløres det at Folman var i Beirut under massakrene i Sabra og Shatila. Han og de israel-

ske soldatene skjøt opp nødbluss - for å muliggjøre massakrene, konkluderer han i ettertid. - Hvor stor skyld har man i massakren som medhjelpere, spør Folman, kan man gjemme seg bak at man ikke visste hva som skjedde?

Filmen slutter med at Folman selv står i flyktningeleiren og ser kaoset etter massakren, nyhetsklipp fra massakrene i 1982 viser oss bilder av noen av krigens faktiske ofre.

REGISSØREN OG FILMENS MOTTAKELSE

Ari Folman ble født i Haifa, Israel i 1963. Som nittenåring ble han sendt til fronten, og opplevde Israels invasjon i Libanon i 1982 og massakrene i Sabra og Shatila. *Vals med Bashir* er Folmans fjerde spillefilm.

Filmen ble en suksess både hos publikum og kritikere og mottok Golden Globe, BAFTA og ble nominert til Oscar for beste utenlandske film. *Vals med Bashir* ble vist i Beirut våren 2009. Visningen måtte foregå i hemmelighet siden israelske filmer ikke er tillatt i Libanon.

STIL

Animasjonene er stiliserte og karakteristisk mørke. Drømmebildene og Folmans minner er fortalt i scener hvor fargebruken er utelukkende gul og sort, og også de andre fortellingene preges av bevisst fargebruk hvor hver av historiene får sin egen signatur gjennom fargebruken.

Filmens bruk av åttitalls popmusikk understreker de musikkvideo-aktige sekvensene i filmen, samtidig som mange av sangene kan ses som ironiske kommentarer til historiene som fortelles.

1) Minnet *Vals med Bashir* deg om andre filmer, bilder eller annet du har sett?

2) I hvilke scener syns du musikken bidrar til å forsterke historien som fortelles og hvor fungerer den som kontrast?

3) Hvilke farger brukes i de ulike historiene? Hvordan er fargene knyttet til stemningen og handlingen i historien?

4) Hvordan behandler ulike visuelle uttrykk et tema som krig? Hvordan er fargebruken her? Musikkbruken? Sammenlign ulike eksempler – som billedkunst (Picassos *Guernica*), krigsfilmer (*Apocalypse Now*), nyhetsbilder (torturbildene fra Abu Ghraib) eller dataspill (*Call of duty*, *Medal of Honour*) med *Vals for Bashir*. Bruk eksemplene her eller finn dine egne eksempler.

5) Se filmens siste tre minutter om igjen. Journalistens fortelling om massakrens avslutning går over til kvinnene som møter Ari Folman med klagesang og til slutt nyhetsbildene. Hvordan brukes lyd, farger og motiv i disse ulike sekvensene for å skape sammenheng og kontraster? Hvorfor tror du Ari Folkman har valgt å avslutte filmen med disse bildene?

SJANGER

Vals med Bashir kan kalles en animert dokumentar. Filmen består av et dokumentarisk lydmateriale: samtalene mellom Folman og krigsveteranene, samt med hans egen psykolog. Billedsiden er en dramatisering av historiene som fortelles, med unntak av de siste minuttene med nyhetsmateriale. I dramatiseringen kombineres poetiske og surrealistiske scener med uttrykk vi kjenner fra andre sjangre, som krigsfilm, dataspill eller musikkvideo.

1) Hvordan påvirkes vår opplevelse av filmen av at historien fortelles gjennom animasjoner i stedet for med dokumentarisk materiale?

2) Er det meningsfylt å bruke en sjangerbetegnelse som animert dokumentar? Kan en animasjon være en

dokumentar? Hva er det i så fall som gjør denne filmen til en dokumentar?

3) Styrker det identifikasjonen med karakterene og innsikten i de grusomme hendelsene når man kan oppleve dem i en animert fortelling? Eller blir man mer distansert til filmens fortellinger når vi ser tegninger i stedet for levende mennesker?

4) Hva slags fordeler kan man dra nytte av ved å bruke animasjon for å gjengi virkelige og grusomme hendelser som massakrene i filmen?

SYMBOLIKK OG TERAPI

- Kan ikke filmer være terapi?, spør Aris gamle venn i begynnelsen av filmen. Ari bruker deretter filmen til å pusle sammen sin historie i dialog med psykologen og de andre soldatene.

I filmen sier Aris venn at fortregning er en beskyttelsesmekanisme. Psykologen som er ekspert på traumer forteller om en israelsk soldat som taklet de grusomme scenene fra krigen ved å forestille seg at han så dem gjennom et kamera og komponerte bildene. Når denne beskyttelsesmekanismen etterhvert sluttet å fungere knakk soldaten sammen.

Folman selv hadde foreldre som overlevde Auschwitz og har uttalt at hans foreldres fortregning av grusomhetene i konsentrasjonsleiren har påvirket hans egen fortregning av opplevelsene under krigen.

1) Hvilke bilder gjorde størst inntrykk på deg?

2) Filmen inneholder to scener med dyr: vakthundene i starten av filmen og de arabiske hestene i fortellingen fra soldaten som ikke klarte å distansere seg med bruken av "kamera". Hva tror du disse dyrene symboliserer? Er de offer eller trusler? Hvordan endrer vårt bilde av hundene seg når vi hører soldatens fortelling ved filmens begynnelse?

3) Tittelen *Vals med Bashir* henviser både til Libanons president, som ble drept dagen før massakrene, og til

en scene i filmen. Diskuter scenen og hva den kan ses som uttrykk for. Hvorfor tror du Folman valgte denne tittelen på filmen?

4) ”Du gjorde deg selv til nazist”, sier en karakter i filmen til Ari når de diskuterer hans rolle i krigen. Hva tror du dette betyr? Hvilke paralleller trekkes her mellom de to krigene og hvordan får dette betydning for Folmans diskusjon av skyldspørsmålet?

5) Filmene diskuterer vårt forhold til historien og våre minner. Hva tror du gjør størst inntrykk på oss – positive eller negative hendelser? Hvordan tror du vi velger ut hvilke opplevelser eller følelser vi husker?

6) Hvordan kan man si at det å lage denne filmen fungerer som terapi for Ari? Hvordan ser man vanligvis på traumer i psykoterapi og hvordan behandler man disse?

7) Tror du kunst og historiefortelling kan fungere terapeutisk for et helt land? Hva med Vals med Bashir og Midt-Østen? Hvilket land har mest bruk for en film som dette?

FILMENS HISTORISKE BAKGRUNN

Borgerkrigen i Libanon har pågått i syv år når krigshandlingene i filmen finner sted. Krigens konflikter, mellom Libanons mange folkegrupper, blant annet de kristne maronittene, druser og palestinere, var tett knyttet til den israelsk-arabiske konflikten. Libanon ble slagmark for interessene til Israel, Syria og PLO.

Da Israel invaderer Libanon i 1982 støttes de raskt av de kristne maronittene: falangistene, som de kalles i filmen. Israel invaderer Beirut og PLO trekker seg ut fra Libanon etter to måneder.

Falangist-lederen Bashir Gemayel velges til president i Libanon, men han tas aldri i ed. Bashir drepes av en bombe den 15. september. Dagen etter, den 16. september, skjer massakrene i Sabra og Shatila. Områdene, som ligger utenfor Beirut, var befolket av palestinske flyktninger og Shatila hadde vært flyktningeleir siden 1949.

De kristne falangistene inntar leirene og massakrerer minst 800 palestinske flyktninger på 40 timer, uten at de israelske styrkene, som befant seg i nærheten, griper inn. Den israelske forsvarsminister, Ariel Sharon, ble sterkt kritisert for hendelsene av en israelsk undersøkelseskomisjon og avgikk som forsvarsminister året etter.

1) Siden invasjonen i 1982 har Libanon fortsatt å være skueplass for de israelsk-arabiske konfliktene. I 2006 blusset konfliktene opp igjen når Israel igjen rykket inn i Libanon i en blodig konflikt med Hizbolla som fikk mange til å trekke paralleller til massakrene i 1982. Hva er situasjonen i Libanon i dag?

2) Når filmen ble vist i Libanon ble Folman rost for sin ærlighet og ansvarstagen for Israels handlinger. Samtidig var det israelske kritikere som syns han fremstilte de israelske styrkene i et alt for positivt lys. Hvordan oppfattet du selv filmens fortelling som en del av den israelsk-arabiske konflikten?

3) Flere av karakterene i filmen trekker paralleller mellom massakrene i Sabra og Shatila og jødeutryddelsene under andre verdenskrig. Syns du det er relevant å trekke paralleller mellom jødeutryddelsene under andre verdenskrig og massakrene i Libanon? Fins det paralleller til andre nylige konflikter? Hva kan man lære av slike sammenligninger?

4) Filmens spørsmål om skyld er også en parallell til andre verdenskrig: Hvordan kunne folk ikke vite og hvorfor gjorde de ingenting, spør man seg ofte. Hvor stort ansvar har hver enkelt for en stats handlinger? Hvor stort ansvar har vi for å protestere mot urettferdigheter? Hvorfor kan dette være vanskelig?

5) Filmene fortelles fra de israelske soldatenes vinkel. Hvordan tror du den hadde vært annerledes om den hadde blitt fortalt fra perspektivet til de kristne falangistene eller fra ofrene i flyktningeleirene?